

ارزیابی پتانسیل انرژی باد به منظور امکان‌سنجی استفاده از آن جهت احداث نیروگاه بادی در شهر خرم‌آباد

موحد سپهوند^{۱*}، حسین مبلی^۲، مجید خانعلی^۳ و محمد شریفی^۳

۱. * محقق، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی لرستان، خرم‌آباد، ایران
۲. استاد، گروه مهندسی ماشین‌های کشاورزی، دانشگاه تهران، کرج، ایران
۳. دانشیار، گروه مهندسی ماشین‌های کشاورزی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

چکیده

در تحقیق حاضر، ارزیابی پتانسیل انرژی باد به منظور امکان‌سنجی استفاده از آن جهت احداث نیروگاه بادی در شهر خرم‌آباد با استفاده از داده‌های روزانه و ساعتی سمت و سرعت باد برای یک دوره ۱۰ ساله (۹۵-۱۳۸۶) صورت گرفت. نتایج نشان داد، متوسط سالیانه سرعت باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین در ایستگاه مورد مطالعه به ترتیب ۲/۲، ۲/۷۳ و ۳/۰۶ متر بر ثانیه است. همچنین متوسط چگالی توان باد در ارتفاع‌های فوق‌الذکر به ترتیب ۵۰/۴۳، ۹۷/۵۱ و ۱۳۲/۴۸ وات بر متر مربع محاسبه شد. جهت باد غالب در منطقه به ترتیب با بیشترین سهم در جهت‌های غرب و جنوب‌شرقی شناسایی گردید. نتایج تحقیق نشان داد، پتانسیل مناسبی برای بهره‌برداری از انرژی باد در شهر خرم‌آباد وجود ندارد.

کلمات کلیدی:

پتانسیل سنجی، انرژی باد، چگالی توان باد، توزیع ویبول، خرم‌آباد.

*نویسنده مسئول: Sepahvandmovahed@gmail.com

ارزیابی پتانسیل انرژی باد به منظور امکان‌سنجی استفاده از آن جهت احداث نیروگاه بادی در شهر خرم‌آباد

مقدمه

گسترش روزافزون نیاز به انرژی و محدودیت منابع فسیلی، افزایش آلودگی زیست‌محیطی ناشی از سوزاندن این منابع، گرمایش جهانی، ریزش باران‌های اسیدی و ضرورت متعادل نمودن انتشار دی‌اکسید کربن و لزوم کاهش در مصرف سوخت‌های فسیلی، توجه به استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر را دو چندان کرده است. در بین انرژی‌های تجدیدپذیر، انرژی باد یکی از اقتصادی‌ترین روش‌های تولید برق است که آلودگی محیط‌زیست را در پی نداشته و پایان‌ناپذیر می‌باشد [۵]. در سال‌های اخیر نیروگاه‌های بادی به طور قابل ملاحظه‌ای از نظر اقتصادی با سایر نیروگاه‌ها قابل رقابت شده‌اند. ۵ کشور آلمان، اسپانیا، آمریکا، هندوستان و دانمارک، که بزرگترین بازار انرژی باد را دارند، در سال ۲۰۰۳ حدود ۸۲ درصد از توان توربین‌های نصب شده را به خود اختصاص داده‌اند [۶]. بر اساس گزارش انجمن جهانی انرژی باد، ظرفیت نیروگاه‌های بادی جهان در سال ۲۰۱۳ به ۳۱۸۱۰۵ مگاوات رسیده است، همچنین انرژی بادی تا سال ۲۰۵۰ قادر خواهد بود ۱۸ درصد انرژی الکتریکی جهان را تأمین کند، این در حالیست که اکنون ۲/۶ درصد از انرژی الکتریکی جهان توسط برق‌بادی تأمین می‌شود [۷]. مطالعات متعددی در زمینه پتانسیل سنجی انرژی باد در ایران و جهان صورت گرفته است که در ادامه به چند نمونه آن اشاره شده است. لی و لی [۱۱] به بررسی ویژگی‌ها و برآورد پتانسیل انرژی باد در منطقه واترلو کانادا بر پایه داده‌های ارتفاع ۱۰ متری در یک دوره ۵ ساله پرداختند و به این نتیجه رسیدند که میانگین قدرت باد سالانه ۱۰۵ وات بر مترمربع می‌باشد و در فصول سرد سال، قدرت باد در شب ۱۸۰ و در روز ۱۱۰ وات بر مترمربع است. بکله و پالم [۸] در بررسی پتانسیل انرژی باد در ۴ منطقه ایتوپی در ارتفاع ۱۰ متری نتیجه گرفتند که سه شهر آدیس آبابا، مکل و نازرت با میانگین سرعت باد ۴ متر بر ثانیه دارای پتانسیل انرژی باد هستند. در تحقیقی که توسط صلاحی و همکاران [۴] با عنوان ارزیابی پتانسیل انرژی باد و امکان‌سنجی استفاده از آن در ایستگاه‌های همدیدی استان فارس صورت گرفت، نتایج نشان داد که ایستگاه همدیدی شیراز با چگالی توان بادی معادل ۵۸۴/۳۳ و ۱۱۶۴/۲۷ وات بر مترمربع در ارتفاع ۱۰ و ۵۰ متری و قرارگیری در طبقه هفتم اطلس انرژی باد ایالات متحده، از پتانسیل خوبی در زمینه انرژی باد برخوردار است و می‌تواند به عنوان مکانی مناسب برای سرمایه‌گذاری و مطالعه بیشتر در خصوص استقرار توربین‌های بادی و بهره‌برداری از انرژی باد تعیین گردد. در تحقیقی که با عنوان امکان‌سنجی انرژی باد و کاربرد آن در پتانسیل سنجی نصب توربین بادی در چهار نقطه از ایستگاه‌های سپینوتیک هواشناسی استان اصفهان صورت گرفت، نتایج نشان داد که در بین شهرهای انتخابی دو شهر اردستان و گلپایگان دارای میانگین سرعت باد سالیانه بالاتری (بین ۴ تا ۶ متر بر ثانیه) می‌باشند و در مقایسه درصد پایداری باد در طول یک دوره زمانی، شهر اردستان با درصد فراوانی باد میانگین ۳۶ درصد و کمترین میزان تغییرات در پایداری باد، بهترین مکان برای نصب و راه‌اندازی سایت و مزرعه بادی می‌باشد [۳]. به منظور امکان‌سنجی استفاده از انرژی باد برای استقرار توربین‌های بادی در استان یزد در ۱۱ ایستگاه و در سه ارتفاع ۱۰، ۲۰ و ۴۰ متری، نتایج نشان داد که اغلب ایستگاه‌های منطقه دارای سرعت باد کمتر از ۴/۵ متر بر ثانیه می‌باشند که سرعت مناسبی برای استقرار توربین‌های بادی نیست و تنها شهر هرات با سرعت باد ۵/۰ و ۶/۸۶ متر بر ثانیه در ارتفاعات ۱۰ و ۴۰ متری گزینه مناسبی برای این کار به شمار می‌آید. همچنین چند ایستگاه دیگر با سرعت‌ها باد کمتر از ۴ متر بر ثانیه در ارتفاع ۱۰ متری، برای استقرار توربین‌های کوچک‌تر مناسب است [۱۲].

با توجه به ضرورت ارزیابی پتانسیل انرژی باد و به تبع آن امکان‌سنجی احداث نیروگاه بادی در مناطق مختلف کشور، این تحقیق با عنوان ارزیابی پتانسیل انرژی باد به منظور امکان‌سنجی استفاده از آن جهت احداث نیروگاه بادی در شهر خرم‌آباد صورت پذیرفت.

مواد و روش‌ها

موقعیت منطقه

شهر خرم‌آباد به عنوان مرکز استان لرستان با وسعتی حدود ۴۹۰۰ کیلومتر مربع و ارتفاع ۱۱۴۸ متر از سطح دریا بین ۳۲ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۵۱ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۵۷ دقیقه طول شرقی واقع شده است [۲].

- انرژی باد

- چگالی توان باد

محاسبه چگالی توان باد در یک ناحیه جغرافیایی، اولین و اساسی‌ترین مسئله برای استفاده از انرژی باد و برآورد پتانسیل آن می‌باشد. لذا آگاهی از سرعت میانگین سالانه و نیز چگالی توان باد در انتخاب یک محل برای استفاده از انرژی باد از اهمیت خاصی برخوردار است. با توجه به ضرورت توالی داده‌ها در محاسبه چگالی توان باد، آمار سه ساعته متوالی روزانه (هشت بار در شبانه‌روز) ایستگاه سینوپتیک خرم‌آباد در دوره زمانی (۹۵-۱۳۸۶) مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت و متوسط چگالی توان باد و متوسط سرعت به صورت سالیانه، فصلی و ماهیانه محاسبه گردید.

- گلباد

در طبقه‌بندی و محاسبه فراوانی‌های باد و نیز درصدبندی آن‌ها با توجه به طبقات سرعت، از نرم‌افزار WRplot استفاده گردید و گلباد ایستگاه خرم‌آباد توسط این نرم‌افزار ترسیم شد.

- تحلیل آماری داده‌های باد

برای تعیین پتانسیل انرژی باد در یک سایت و تخمین انرژی خروجی آن، از روش‌های آماری استفاده می‌شود. برآورد چگالی توان باد نیازمند دو پارامتر ضریب شکل و ضریب مقیاس می‌باشد که از روابط (۱) و (۲) برای محاسبه آن‌ها استفاده شد [۱۳].

$$k = \left(\frac{\sigma_U}{\bar{U}} \right)^{-1.086} \quad (1)$$

$$\frac{c}{\bar{U}} = \frac{k^{2.6674}}{0.184 + 0.816 k^{2.73855}} \quad (2)$$

که در آن k ، ضریب شکل؛ c ، ضریب مقیاس؛ σ_U ، انحراف‌معیار استاندارد سرعت (m/s) و \bar{U} ، متوسط سرعت (m/s) است. متوسط چگالی توان باد از رابطه (۳) محاسبه شد [۹].

$$\frac{\bar{P}}{A} = \frac{1}{2} \rho \int_0^{\infty} U^3 P(U) dU = \frac{1}{2} \rho c^3 \Gamma(1 + 3/k) \quad (3)$$

که در آن $\left(\frac{\bar{P}}{A}\right)$ ، چگالی توان باد ($\frac{W}{m^2}$)؛ ρ ، چگالی هوا در شرایط استاندارد ($1.225 \frac{kg}{m^3}$) و Γ معرف تابع گاما (رابطه ۴) می‌باشد.

$$\Gamma = \frac{\bar{U}}{c(1 + 1/k)} \quad (4)$$

سرعت باد (v) در ارتفاعات بالاتر (H)، از رابطه (۵) به دست آمد [۱].

$$\frac{V}{V_r} = \left(\frac{H}{H_r}\right)^{0.2} \quad (5)$$

سرعت نامی و محتمل ترین سرعت

هر گاه بخواهیم در برآورد انرژی باد یک منطقه، بیشترین مقدار انرژی در طول سال را به دست آوریم، از سرعت نامی باد، به عنوان سرعتی که بیشترین انرژی را در طول سال تولید می کند استفاده می کنیم. سرعت نامی باد (V_{me}) و محتمل ترین سرعت (V_{mp})، به ترتیب از روابط (۶) و (۷) محاسبه گردید [۱۰].

$$V_{me} = c \left(1 + \frac{2}{K}\right)^{\frac{1}{K}} \quad (6)$$

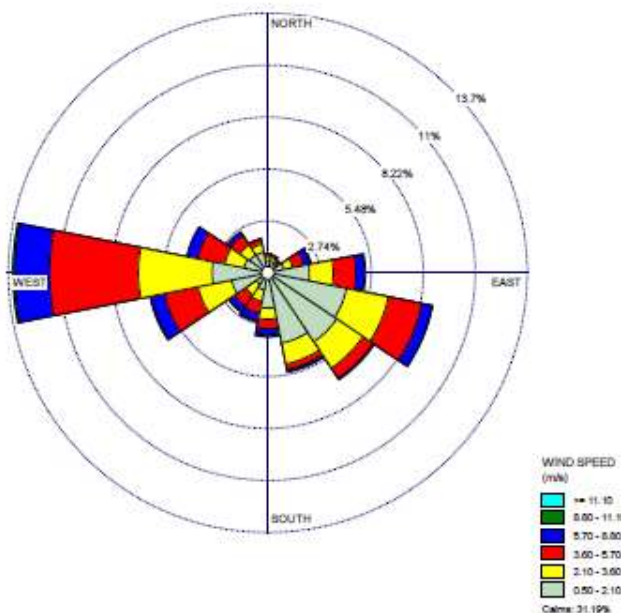
$$V_{mp} = c \left(1 - \frac{1}{K}\right)^{\frac{1}{K}} \quad (7)$$

نتایج و بحث

به منظور درک نمای کلی وضعیت باد از لحاظ پارامترهای فنی به کارگیری آن در شهر خرم آباد، داده های آماری سرعت باد (مقدار، فراوانی و جهت) برای یک دوره آماری ۱۰ ساله (۹۵-۱۳۸۶) مورد بررسی قرار گرفت.

گلباد -

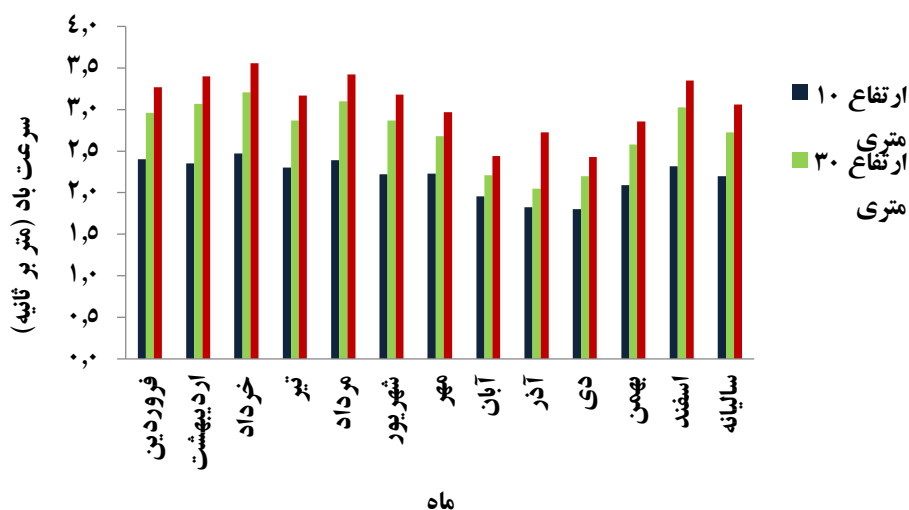
گلباد سالانه معرف وضعیت جهت، سرعت و فراوانی های باد غالب منطقه است که در شکل (۱) نشان داده شده است. جهت باد غالب در ایستگاه خرم آباد، غربی و باد نایب غالب جنوب شرقی است. بیشترین فراوانی سرعت باد به بازه ۰/۲-۵/۱ m/s و کمترین فراوانی به بادهای با سرعت ≥ 11 m/s اختصاص دارد.

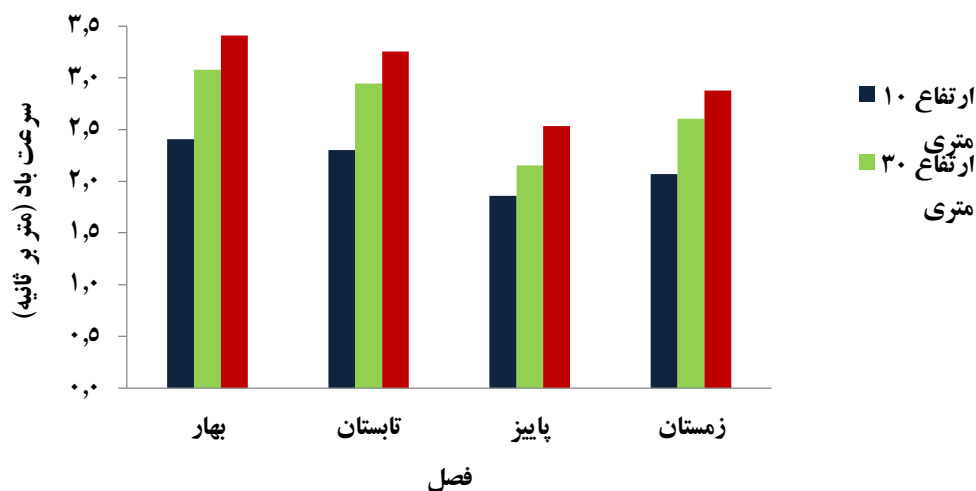
شکل ۱. گلباد شهر خرم آباد

سرعت باد

متوسط سالیانه سرعت باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین برای شهر خرم‌آباد به ترتیب ۲/۲۳، ۲/۲ و ۳/۰۶ متر بر ثانیه می‌باشد. نمودار (۱) متوسط ماهیانه سرعت باد را نشان می‌دهد. بیشترین متوسط ماهیانه سرعت باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری با مقادیر ۲/۴۷، ۳/۲۱ و ۳/۵۶ متر بر ثانیه مربوط به خردادماه و کمترین مقادیر با متوسط ۱/۸، ۲/۲ و ۲/۴۳ متر بر ثانیه مربوط به دی‌ماه می‌باشد. همچنین بیشترین و کمترین سرعت فصلی باد در ارتفاع‌های فوق‌الذکر به ترتیب در فصل‌های بهار (۲/۴، ۳/۰۸ و ۳/۴۱ متر بر ثانیه) و پاییز (۲، ۲/۳۱ و ۲/۷۱ متر بر ثانیه) رخ می‌دهد (نمودار ۲).

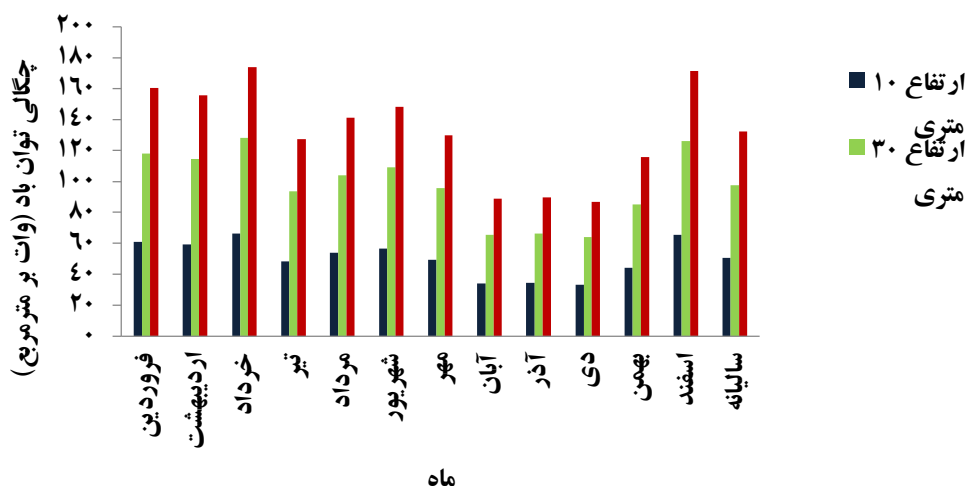
نمودار ۱. متوسط ماهیانه سرعت باد در ارتفاع‌های مختلف از سطح زمین

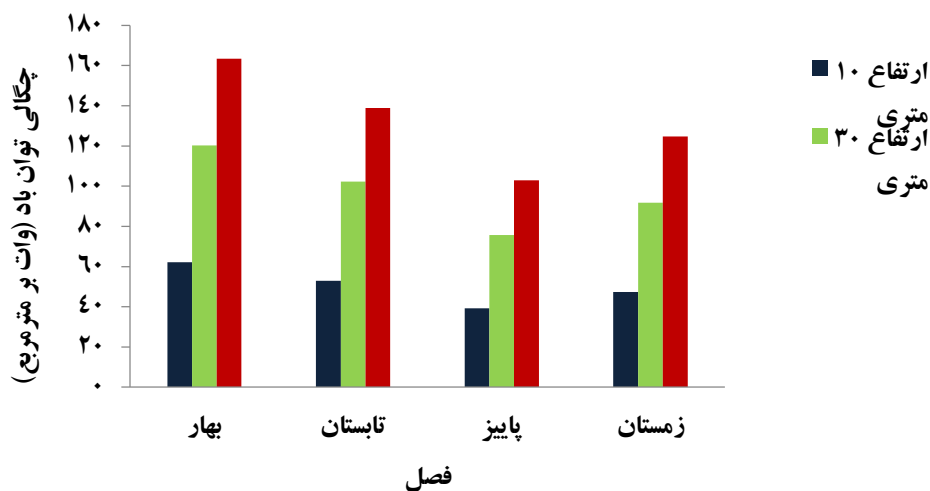
نمودار ۲. متوسط فصلی سرعت باد در ارتفاع‌های مختلف از سطح زمین

- چگالی توان باد

متوسط سالیانه چگالی توان باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین برای شهر خرم‌آباد به ترتیب ۵۰/۴۳، ۹۷/۵۱ و ۱۳۲/۴۸ وات بر مترمربع محاسبه شد. نمودار ۳ متوسط ماهیانه چگالی توان باد را نشان می‌دهد. بیشترین متوسط ماهیانه چگالی توان باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری با متوسط ۶۶/۲۷، ۱۲۸/۱ و ۱۷۴/۰۴ وات بر مترمربع مربوط به خردادماه و کمترین مقادیر با متوسط ۳۳/۱۲، ۶۴/۰۴ و ۸۷/۰۱ وات بر مترمربع مربوط به دی‌ماه بود. همچنین بیشترین و کمترین چگالی توان فصلی باد در ارتفاع‌های فوق‌الذکر به ترتیب در فصل‌های بهار (۶۲/۱۸، ۱۲۰/۲ و ۱۶۳/۳ وات بر مترمربع) و پاییز (۳۹/۱۶، ۷۵/۷ و ۱۰۲/۸۵ وات بر مترمربع) رخ داد (نمودار ۴).

نمودار ۳. متوسط ماهیانه چگالی توان باد در ارتفاع‌های مختلف از سطح زمین

نمودار ۴. متوسط فصلی چگالی توان باد در ارتفاع‌های مختلف از سطح زمین

- سرعت نامی و محتمل‌ترین سرعت

هر گاه بخواهید در برآورد انرژی باد یک منطقه، بیشترین مقدار انرژی در طول سال را به دست آورید، از سرعت نامی باد، به عنوان سرعتی که بیشترین انرژی را در طول سال تولید می‌کند استفاده می‌کنیم. جدول (۱) سرعت نامی و همچنین محتمل‌ترین سرعت باد را که برای شهر خرم‌آباد می‌توان انتظار داشت نشان می‌دهد. بیشترین سرعت نامی و محتمل‌ترین سرعت باد با مقادیر ۸/۰۲ و ۰/۳۸ متر بر ثانیه در ارتفاع ۵۰ متری از سطح زمین رخ داد.

جدول ۱. سرعت نامی و محتمل‌ترین سرعت باد

ارتفاع از سطح زمین (m)	U_{me} (m/s)	U_{mp} (m/s)
۱۰	۵/۸۱	۰/۲۸
۳۰	۷/۲۴	۰/۳۵
۵۰	۸/۰۲	۰/۳۸

- منحنی سرعت تداوم

با توجه به رابطه قدرت در توربین‌های بادی، قدرت خروجی با توان سوم سرعت و سطح جاروب شده توسط توربین متناسب است و لذا تغییرات کوچک در سرعت باد باعث تغییرات بزرگی در قدرت خروجی می‌شود که این تغییرات قدرت با توجه به تغییرات ناگهانی سرعت باد، مناسب نمی‌باشد. به علت افت شدید بازده و قدرت در سرعت‌های پایین باد توسط توربین‌های بادی، این توربین‌ها جهت کارکرد از یک حداقل سرعت به بعد طراحی می‌گردند. این سرعت حداقل، «سرعت راه‌انداز» نام دارد. جهت محافظت از توربین از خرابی در مقابل بادهای شدید، توربین‌ها طوری طراحی می‌شوند که در سرعتی زیاد به نام «سرعت توقف» از عملکرد باز ایستند. محدوده سرعت راه‌انداز و سرعت توقف در توربین‌های بادی بر اساس ویژگی محصولات کارخانه‌های عظیم سازنده توربین‌های بادی عموماً بین ۳/۵ تا ۲۵ متر در ثانیه می‌باشد. مطابق نمودار ۵ می‌توان دریافت که ۶۷۹۷ ساعت از ساعات توربین بادی مفروض در شهر خرم‌آباد در حال سکون بوده و یا در صورت چرخش تولید انرژی نخواهد کرد. همچنین تعداد ساعات بین سرعت راه‌انداز و سرعت توقف توربین‌های بادی (تعداد ساعاتی که توربین در سال می‌تواند کار کرده و تولید انرژی نماید) ۱۹۶۳ ساعت است.

نتایج این تحقیق نشان داد، متوسط سالیانه سرعت باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین برای شهر خرم‌آباد به ترتیب ۲/۲، ۲/۷۳ و ۳/۰۶ متر بر ثانیه می‌باشد. متوسط سالیانه چگالی توان باد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین به ترتیب ۵۰/۴۳، ۹۷/۵۱ و ۱۳۲/۴۸ وات بر مترمربع محاسبه شد. بیشترین و کمترین متوسط ماهیانه سرعت و چگالی باد در ارتفاع‌های فوق‌الذکر به خردادماه و دی‌ماه اختصاص داشت. همچنین بیشترین و کمترین سرعت و چگالی فصلی باد به ترتیب در فصل‌های بهار و پاییز رخ داد. در مقایسه چگالی توان باد محاسبه شده با اطلس چگالی توان باد ایالات متحده آمریکا مشخص شد، که چگالی توان باد شهر خرم‌آباد در ارتفاع‌های ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری از سطح زمین در طبقه اول اطلس چگالی توان باد قرار می‌گیرد که مناسب جهت تولید انرژی نمی‌باشد.

مراجع

- ۱- بسطامی محمدی، م. ۱۳۹۲. امکان‌سنجی فنی، اقتصادی و زیست‌محیطی استفاده از انرژی باد برای آبیاری مزارع و باغ‌ها در استان خوزستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۲- بی‌نام. ۱۳۹۵. سالنامه آماری استان لرستان. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان لرستان.
- ۳- سرجویی، ع. و بیرژندی، م. ۱۳۹۱. امکان‌سنجی انرژی باد و کاربرد آن در پتانسیل‌سنجی نصب توربین بادی (مطالعه موردی: استان اصفهان). کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مهندسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.
- ۴- صلاحی، ب.، بهروزی، م.، ابراهیمی، م. و جمس، ح. ۱۳۹۴. ارزیابی پتانسیل انرژی باد و امکان‌سنجی از آن در ایستگاه‌های همدید استان فارس. دو فصلنامه آب و هواشناسی کاربردی، (۱)۲، ۹۰-۷۵.
- ۵- فلاح قاهری، غ. ع. و رستمیان، م. ۱۳۹۵. پتانسیل‌سنجی انرژی باد در ایستگاه‌های منتخب استان چهارمحال و بختیاری. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، (۲)۳۱، ۱۸۲-۱۶۸.
- ۶- گندمکار، ا. ۱۳۸۸. ارزیابی انرژی پتانسیل باد در کشور ایران. مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، (۴)۲۰، ۱۰۰-۸۵.
- ۷- یوسفی، ح.، موسوی، س. م. و نوراللهی، ی. ۱۳۹۵. ارزیابی منابع و پتانسیل‌سنجی انرژی بادی به منظور تعیین اولویت‌های مکانی احداث نیروگاه‌های بادی در شهر دامغان. نشریه علمی- پژوهشی علوم و فنون نقشه‌برداری، (۳)۶، ۳۵-۵۰.

- 8- Bekele, G., and Palm, B. 2009. Wind energy potential assessment at four typical locations in Ethiopia. Applied Energy, 86, 388-396.
- 9- James, F., Manwell, J., and McGowan, M. 2002. Wind energy explained: Theory, design and application. John Wiley & Sons.
- 10- Jamil, M. 1994. Wind power statistics and evaluation of wind energy density. Wind Engineering, 18(5), 227-240.
- 11- Li, M., and Li, X. 2005. Investigation of wind characteristics and assessment of wind energy potential for Waterloo region, Canada. Energy Conversion and Management, 46, 3014-3033.
- 12- Mostafaeipour, A. 2010. Feasibility study of harnessing wind energy for turbine installation in province of Yazd in Iran. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 14(1), 93- 111.
- 13- Yurdusev, M., and Çetin, A. 2006. Assessment of optimum tip speed ratio in wind turbines using artificial neural networks. Journal of Energy, 31, 2153-2161.

Evaluation of wind energy potential in order to feasibility of its use for construction of wind power plant in Khorramabad city

Movahed Sepahvand^{1*}, Hossein Mobli², Majid Khanali³ and Mohammad Sharifi³

1. Researcher, Lorestan Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, Khorramabad, Iran
2. Professor, Department of Agricultural Machinery Engineering, University of Tehran, Karaj, Iran.
3. Associate Professor, Department of Agricultural Machinery Engineering, University of Tehran, Karaj, Iran.

Abstract

In the present study, the evaluation of wind energy potential in order to feasibility of its use for construction of wind power plant in Khorramabad city was performed using daily and hourly data on wind direction and speed for a period of 10 years (2007-2017). The results showed, that the average annual wind speed at altitudes of 10, 30 and 50 meters above the ground in the study station were 2.2, 2.73 and 3.06 m/s, respectively. Also, the average wind power density at the above altitudes were calculated to be 50.43, 97.51 and 132.48 w/m², respectively. The dominant wind direction with the highest contribution in the region belonged to the directions of west and southeast. The results showed that there is no suitable potential for using of wind energy in Khorramabad city.

Key words: Potential, Wind energy, Wind power density, Weibull distribution, Khorramabad.

*Corresponding author

E-mail: Sepahvandmovahed@gmail.com